

საქართველოს რეგიონებში პროდუქციის გამოშვების, შრომის ანაზღაურებისა და შრომის მწარმოებლურობის სტატისტიკურ მაჩვენებელთა შედარებითი ანალიზი

სიმონ გელაშვილი

ეკონომიკურ მეცნიერებათა დოქტორი, პროფესორი
ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

სტატიაში განხილულია საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების მიხედვით შემდეგი ეკონომიკური მაჩვენებლები: პროდუქციის გამოშვება, შრომის ანაზღაურება და შრომის მწარმოებლურობა; გამოვლენილია მათი ცვლილების გრძელვადიანი, 2010-2022 წლების ტენდენციები და ჩატარებულია მათი სტატისტიკური ანალიზი. ამასთან, ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების საფუძველზე გაანგარიშებულია შესაბამისი მაჩვენებლები, მოცემულია მათი ურთიერთშედარება და რაოდენობრივი და ხარისხობრივი შეფასება.

კვლევის პროცესში გამოყენებულია სხვადასხვა მარტივი და რთული სტატისტიკური მეთოდი, კერძოდ: დაჯგუფების, შეფარდებითი და საშუალო სიდიდეების, დროითი მწკრივების, ვარიაციული ანალიზის და სხვ.

ჩატარებული ანალიზის შედეგად დადგინდა, რომ მიღებული მაჩვენებლები ძლიერ განსხვავებულია რეგიონების, გამოშვებული პროდუქციის მოცულობის, დასაქმებულთა საშუალოთვიური ანაზღაურების სიდიდისა და შრომის მწარმოებლურობის დონის მიხედვით. ასევე, განხორციელდა აღნიშნული მაჩვენებლების ურთიერთშედარება, რის შედეგადაც გამოვლინდა განსხვავებული ტენდენციები და გარკვეული დისპროპორციები საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების მიხედვით.

საკვანძო სიტყვები: ადმინისტრაციული რეგიონი, პროდუქციის გამოშვება, შრომის ანაზღაურება, შრომის მწარმოებლურობა, ვარიაციის დიაპაზონი.

ქვეყნის ადმინისტრაციული რეგიონების ეკონომიკური და სოციალური განვითარების დონის შეფასება შეუძლებელია მრავალი სხვადასხვა კრიტერიუმის გაანგარიშების გარეშე. ამ მიზნით, დიდი მნიშვნელობა აქვს რეგიონების ეკონომიკური აქტიურობის მახასიათებელი ისეთი მაჩვენებლების გაანგარიშებას, როგორიცაა: პროდუქციის გამოშვების მოცულობა, შრომის ანაზღაურების სიდიდე და შრომის მწარმოებლურობის დონე. ეს, უპირველეს ყოვლისა, საშუალებას იძლევა დადგინდეს რეგიონების ეკონომიკური უთანაბრობის ხარისხი და სხვადასხვა სახის დისპროპორცია, რაც კარგი საფუძველი იქნება ცალკეულ რეგიონებში ეკონომიკური და სოციალური განვითარების პროგრამების განსახორციელებლად.

ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევით დადასტურდა, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების ეკონომიკური განვითარების მეტ-ნაკლებად სტაბილური ტენდენციები დაირღვა 2020-2021 წლებში, რაც COVID-19 პანდემიამ განაპირობა. მნიშვნელოვნად შეიცვალა ქვეყნის განვითარების მაკროეკონომიკური პარამეტრები, დამძიმდა მოსახლეობის სოციალური ფონი და ცხოვრების წესი (Gelashvili, 2020).

კვლევის პროცესში გამოყენებული იქნა მრავალი სტატისტიკური მეთოდი და მიღებული მონაცემების საფუძველზე გაანგარიშებული იქნა სხვადასხვა შეფარდებითი, საშუალო და ვარიაციის კონკრეტული მაჩვენებლები. მათი ურთიერთშედარებით ნათლად გამოიკვეთა ის რეგიონები, სადაც მაღალი და დაბალია გამოშვებული პროდუქციის მოცულობის, შრომის ანაზღაურებისა და შრომის მწარმოებლურობის დონე. აღნიშნული მაჩვენებლები საშუალებას იძლევა დადგინდეს საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების არათანაბარი ეკონომიკური აქტიურობა, რაც უარყოფითად მოქმედებს არა მხოლოდ ეკონომიკური, არამედ თანამდევ სოციალური პრობლემების გადწყვეტაზე.

კვლევის ძირითადი შედეგები

რეგიონის ეკონომიკური აქტიურობისა და განვითარების დონის შეფასების ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი კრიტერიუმებია გამოშვებული პროდუქციის მოცულობა. როგორც ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემების ანალიზი აჩვენებს, მთლიანად საანალიზო პერიოდში, ანუ 2010-2022 წლებში, როგორც ქვეყანაში, ისე მის რეგიონებში პროდუქციის გამოშვების მოცულობას აბსოლუტურ სიდიდეებში ნათლად გამოხატული ზრდადი ტენდენცია ახასიათებს. მაგრამ ეს პროგრესული ტენდენცია როგორც მთლიანად საქართველოში, ისე მის ზოგიერთ რეგიონში, როგორცაა: აჭარა, ქ. თბილისი და სამცხე-ჯავახეთი, დაირღვა მხოლოდ 2020 წელს, რაც ე. წ. კოვიდ-19 პანდემიამ გამოიწვია. 2021 წლიდან კი ყველა რეგიონში კვლავ გაგრძელდა ზრდის ტენდენცია და 2022 წელს აღნიშნულმა მაჩვენებელმა მნიშვნელოვნად გადააჭარა კორონაპანდემიის წინა, 2019 წლის სიდიდეს. რა თქმა უნდა, გარკვეულ ინტერესს იწვევს პოსტპანდემიური და პრეპანდემიური წლების მაჩვენებელთა ურთიერთშედარება (Mindorashvili et al, 2021). როგორც გამოვლინდა, პოსტპანდემიურ, 2022 წელს, პრეპანდემიურ, 2019 წელთან შედარებით, პროდუქციის გამოშვების მოცულობა განსაკუთრებით გაიზარდა მცხეთა-მთიანეთში, იმერეთსა და შიდა ქართლში (6); ზრდის ტემპმა შეადგინა, შესაბამისად, 187,0, 180,7 და 163,0 პროცენტი. ამავე წლებში პროდუქციის გამოშვების მოცულობა შემცირდა მხოლოდ ერთ რეგიონში - სამცხე-ჯავახეთში - 9,6 %-ით.

მთელ საანალიზო პერიოდში პროდუქციის გამოშვების მოცულობა ყველაზე მეტად გაიზარდა შემდეგ რეგიონებში: მცხეთა-მთიანეთში (9,5-ჯერ), აჭარაში (8,2-ჯერ), კახეთში (6,6-ჯერ) და იმერეთში (6,4-ჯერ). ამავე პერიოდში ყველაზე ნაკლები ზრდა დაფიქსირდა რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში (3,6-ჯერ), სამეგრელო-ზემო სვანეთში (3,8-ჯერ) და ქვემო ქართლში (3,9-ჯერ).

რეგიონების ეკონომიკური განვითარების შეფასებისას ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი მაჩვენებელია მათი პოზიციონირება პროდუქციის გამოშვების წილის მიხედვით. ამისათვის მოვიტანოთ შემდეგი გაანგარიშებითი ცხრილი:

ცხრილი 1.

ადმინისტრაციული რეგიონების წილი
პროდუქციის გამოშვების მიხედვით, პროცენტი

	2010	2012	2014	2015	2017	2018	2019	2020	2021	2022
საქართველო, სულ	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
ქ. თბილისი	65,3	67,7	64,6	65,5	63,9	64,2	62,7	61,6	60,6	63,5
აჭარის ა. რ.	5,4	6,7	7,8	8,1	8,3	8,5	9,3	8,3	9,1	8,5
გურია	0,7	0,5	0,6	0,7	0,9	0,8	0,8	0,9	0,9	0,7
იმერეთი	5,7	5,1	5,2	5,0	5,9	6,1	5,7	6,0	7,3	7,0
კახეთი	1,7	1,7	2,8	2,1	2,4	2,3	2,7	2,6	2,6	2,2
მცხეთა-მთიანეთი	1,5	1,6	2,1	2,0	2,0	1,9	2,2	2,7	2,7	2,8
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	0,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,2	0,2	0,2	0,2	0,1
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	4,4	3,3	4,2	4,3	4,5	3,8	4,4	4,9	4,0	3,2
სამცხე-ჯავახეთი	1,5	1,4	1,7	1,6	1,9	1,9	2,1	1,9	1,9	1,3
ქვემო ქართლი	7,1	8,7	8,0	7,8	7,7	7,7	7,7	8,4	8,2	8,1
შიდა ქართლი	2,6	2,9	2,6	2,6	2,2	2,3	2,1	2,5	2,4	2,4

წყარო: ცხრილში მოტანილი მაჩვენებლები გაანგარიშებულია ავტორის მიერ.

ცხრილი 1-ის ანალიზის საფუძველზე, პირველ რიგში, მიზანშეწონილია გრძელვადიანი, 2010-2022 წლების ტენდენციების დადგენა და ცალკეული ადმინისტრაციული რეგიონის წილი მთლიანად ქვეყნის მიხედვით გამოშვებული პროდუქციის მოცულობაში. საანალიზო პერიოდში სტაბილური ტენდენციები ვლინდება გურიის, რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის, ასევე შიდა ქართლის რეგიონებში. მეტ-ნაკლებად უმნიშვნელო ზრდის ტენდენცია ახასიათებს აჭარას, იმერეთს, მცხეთა-მთიანეთსა და ქვემო ქართლს, ხოლო შემცირების ტენდენცია დაფიქსირდა ორ რეგიონში - თბილისსა და სამეგრელო-ზემო სვანეთში.

2022 წელს გამოშვებული პროდუქციის მოცულობის წილის მაჩვენებლით, მოწინავე პოზიციაზეა ქ. თბილისი (63,5%), რაც არ არის გასაკვირი, რადგან აქ თავმოყრილია ეკონომიკის რეალური სექტორის საწარმოთა უდიდესი ნაწილი. აღსანიშნავია, რომ 12-წლიან პერიოდში ეს მაჩვენებელი შემცირდა (2010 წელს იყო 65,3%). შემდეგი პოზიცია უკავია აჭარის ა. რ.-ს (8,5%), რომელიც 2010 წლის მე-4 პოზიციიდან გადავიდა მეორეზე და მისი წილი 5,4%-დან 8,5%-მდე გაიზარდა). მესამე პოზიციაზეა ქვემო ქართლი (8,1%), სადაც 2010 წელთან შედარებით, ზრდა დაფიქსირდა მხოლოდ 1 პროცენტული პუნქტით. ყველაზე მცირე წილით ბოლო პოზიციებზე არიან: რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი (0,1%) და გურია (0,7%). ეს ორი რეგიონი ამავე პოზიციებზე იყო 2010 წელსაც და გრძელვადიან პერიოდში მათი წილები გამოშვებული პროდუქციის მოცულობაში თითქმის უცვლელია (Gelashvili, 2023).

რეგიონის ეკონომიკური აქტიურობის ერთ-ერთი მთავარი მახასიათებელია პროდუქციის გამოშვების მოცულობა საშუალოდ ერთ დასაქმებულზე, ანუ შრომის მწარმოებლურობის დონე. ჩვენ გავიანგარიშეთ ეს მაჩვენებელი საქართველოს ყველა რეგიონის მიხედვით (შედეგები წარმოდგენილია მე-2 ცხრილში):

ცხრილი 2.

პროდუქციის გამოშვება რეგიონების მიხედვით
(საშუალოდ ერთ დასაქმებულზე, ათასი ლარი)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
საქართველო, სულ	33,4	38,2	43,2	42,8	44,0	47,9	51,2	54,0	56,7	62,7	65,7	76,1	97,7
ქ. თბილისი	36,7	41,0	46,6	44,9	45,3	50,0	54,6	55,8	58,2	64,1	64,2	75,2	95,6
აჭარის ა. რ.	22,4	28,1	34,5	32,9	37,3	42,1	46,2	45,0	50,3	59,1	56,2	70,3	94,3
გურია	22,7	20,9	23,5	32,0	33,5	38,5	39,1	36,8	37,9	40,1	50,0	52,4	75,7
იმერეთი	21,5	27,2	27,1	26,4	28,7	32,0	33,2	43,5	48,3	46,6	52,3	72,9	98,8
კახეთი	15,4	20,8	24,0	32,9	39,0	32,8	31,3	38,6	40,7	51,6	58,3	60,7	73,3
მცხეთა-მთიანეთი	44,2	46,9	55,4	67,8	72,0	71,3	68,1	70,9	69,5	84,1	113,4	124,0	166,7
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	14,3	13,7	14,5	16,5	15,6	17,1	19,8	23,5	31,5	35,0	46,9	38,6	53,9
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	29,2	33,2	32,3	42,6	41,4	47,3	50,4	57,7	52,6	65,2	84,2	72,1	87,9
სამცხე-ჯავახეთი	26,0	31,6	38,3	47,4	48,5	56,4	56,7	62,9	63,6	71,3	75,5	76,6	88,5
ქვემო ქართლი	50,2	57,1	60,3	58,7	59,7	63,6	60,6	70,5	76,6	83,1	98,9	108,2	133,2
შიდა ქართლი	28,5	33,7	48,0	41,6	44,9	46,0	44,5	44,4	48,7	50,4	60,8	69,4	97,2

წყარო: ცხრილში მოტანილი მაჩვენებლები გაანგარიშებულია ავტორის მიერ.

ცხრილი 2-ის მონაცემების საფუძველზე შესაძლებელია რეგიონებში შრომის მწარმოებლურობის დონის როგორც 12-წლიანი ტენდენციის გამოვლენა, ისე საანალიზო პერიოდის ყოველი წლის მიხედვით კონკრეტული მაჩვენებლების სტატისტიკური შეფასება. 2010 წელს შრომის მწარმოებლურობის ყველაზე მაღალი დონე იყო ქვემო ქართლსა და მცხეთა-მთიანეთში, ხოლო ყველაზე დაბალი კი - რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში, ასევე კახეთში. რეგიონების პოზიციონირება აღნიშნული მაჩვენებლის მიხედვით განსხვავებული იყო 2022 წელს, როდესაც ყველაზე მაღალი აღმოჩნდა მცხეთა-მთიანეთში და ქვემო ქართლში. თუმცა, 2010 წელსაც ამ ორ რეგიონს ასევე ეკავა მონინავე პოზიციები. 2022 წელს შრომის მწარმოებლურობის ყველაზე დაბალი დონე დაფიქსირდა რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში, აგრეთვე გურიაში. აღსანიშნავია, რომ შრომის მწარმოებლურობის ყველაზე მაღალი დონის მქონე მცხეთა-მთიანეთის რეგიონი 3,1-ჯერ აღემატება ანალოგიური მაჩვენებლით ყველაზე დაბალი დონის რეგიონს - რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთს. აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ საანალიზო პერიოდისათვის საქართველოს ყველა ადმინისტრაციულ რეგიონში შრომის მწარმოებლურობის დონეს ნათლად გამოხატული ზრდის ტენდენცია აქვს, რაც მათში მცხოვრები დასაქმებული მოსახლეობის მიერ განეული შრომის ეფექტიანობის ზრდაზე მიუთითებს.

ნებისმიერი ქვეყნისა და მისი ადმინისტრაციული რეგიონების ეკონომიკური და სოციალური თანასწორობის ხარისხის მნიშვნელოვანი კრიტერიუმია დასაქმებულთა საშუალო თვიური შრომის ანაზღაურების სიდიდე (4).

ცხრილი 3.

დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალოთვიური ნომინალური ხელფასი (ლარი)

	2010	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
საქართველო, სულ	593	900	940	999	1 068	1 130	1 191	1 305	1589
ქ. თბილისი	753	1 078	1 135	1 209	1 286	1 350	1 394	1 539	1843
აჭარის ა. რ.	443	771	794	808	867	953	946	1 035	1340
გურია	286	515	493	547	601	618	679	700	952
იმერეთი	370	590	618	667	691	723	843	944	1145
კახეთი	340	494	531	554	627	690	759	827	1012
მცხეთა-მთიანეთი	433	738	766	795	818	902	1 045	1 096	1434
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	309	435	454	484	495	557	606	635	847
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	416	597	630	682	758	793	879	899	1070
სამცხე-ჯავახეთი	349	524	578	611	641	712	815	849	1049
ქვემო ქართლი	509	707	711	754	791	851	998	1 073	1292
შიდა ქართლი	358	548	585	592	658	707	762	856	1034

წყარო: ცხრილი შედგენილია ავტორის მიერ, საქსტატის ოფიციალური მონაცემების მიხედვით.

ცხრილი 3-ის მონაცემები საშუალებას იძლევა დადგინდეს შრომის ანაზღაურების როგორც ზოგადი, ისე სპეციფიკური რაოდენობრივი ტენდენციები, კერძოდ: მთლიანად საანალიზო პერიოდისათვის ყველა ადმინისტრაციულ რეგიონში მნიშვნელოვნად გაიზარდა დასაქმებულთა საშუალოთვიური ნომინალური ხელფასი. თუმცა, ეს ზრდა ძლიერ არათანაბარი იყო ცალკეული რეგიონების მიხედვით (გელაშვილი და ოქრუაშვილი, 2022). ასე, მაგალითად, 2022 წელს 2010 წელთან შედარებით, ხელფასის ყველაზე უფრო მაღალი ზრდის ტემპით გამოირჩეოდა 4 რეგიონი: გურია, მცხეთა-მთიანეთი, აჭარა და სამცხე-ჯავახეთი. თითოეულ მათგანში ხელფასი 3-ჯერ და უფრო მეტად გაიზარდა. პირიქით, ყველაზე უფრო მცირე ზრდის ტემპი გამოვლინდა ქ. თბილისში, იმერეთში, ქვემო ქართლში და სამეგრელო-ზემო სვანეთში.

შრომის ანაზღაურებაში არსებული მნიშვნელოვანი რეგიონული დისპროპორციის ზომის შემცირების ერთ-ერთი ფაქტორია დამატებითი სამუშაო ადგილების შექმნა დასაქმების შედარებით დაბალი დონის რეგიონებში.

კვლევის პროცესში გავიანგარიშეთ საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების მიხედვით შრომის მწარმოებლურობის დონისა და დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო თვიური შრომის ანაზღაურების მაჩვენებელთა რხევადობის არე, ანუ ვარიაციის დიაპაზონი, ასევე არითმეტიკული საშუალო მთელი საანალიზო პერიოდისათვის (შედეგები წარმოდგენილია მომდევნო ცხრილში): მათ საფუძველზე მარტივად შეიძლება ოსცილაციის კოეფიციენტების გაანგარიშება (ვარიაციის დიაპაზონი უნდა გაიყოს საშუალო სიდიდეს), რაც საანალიზო მაჩვენებლების შედარებითი ანალიზის საშუალებას მოგვცემს.

ვარიაციის დიაპაზონი 2010-2022 წლებში

	შრომის მწარმოებლურობის დონე			შრომის საშუალო თვიური ანაზღაურების სიდიდე		
	ვარიაციის დიაპაზონი (R)	საშუალო დონე (ȳ)	R/ȳ	ვარიაციის დიაპაზონი (R)	საშუალო დონე (ȳ)	R/ȳ
საქართველო, სულ	64,3	54,9	1,171	991	970	1,027
ქ. თბილისი	58,9	56,3	1,046	1090	1149	0,949
აჭარის ა. რ.	71,9	47,6	1,511	897	785	1,143
გურია	54,8	38,7	1,416	666	512	1,301
იმერეთი	77,3	43,0	1,798	775	654	1,185
კახეთი	57,9	40,0	1,448	672	573	1,173
მცხეთა-მთიანეთი	122,5	81,1	1,510	1001	831	1,205
რაჭა-ლეჩხუმი და ქვემო სვანეთი	40,2	26,2	1,534	538	471	1,142
სამეგრელო-ზემო სვანეთი	58,7	53,6	1,095	654	683	0,958
სამცხე-ჯავახეთი	62,5	57,2	1,093	700	625	1,120
ქვემო ქართლი	83,0	75,4	1,101	783	790	0,991
შიდა ქართლი	68,7	50,6	1,358	676	599	1,129

წყარო: ცხრილში მოტანილი მაჩვენებლები გაანგარიშებულია ავტორის მიერ.

მიღებული კონკრეტული შედეგების შეფასებისა და მათი შედარებითი ანალიზის საფუძველზე რამდენიმე საინტერესო ასპექტი გამოვლინდა, კერძოდ: 2010-2022 წლებში შრომის მწარმოებლურობის ყველაზე მაღალი საშუალო დონე აღმოჩნდა მცხეთა-მთიანეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში, ხოლო ყველაზე დაბალი - რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის და გურიის რეგიონებში. აღსანიშნავია, რომ ამ ოთხივე რეგიონმა იგივე პოზიციები დაიკავა ვარიაციის დიაპაზონის მიხედვითაც. რაც შეეხება შრომის მწარმოებლურობის დონის მიხედვით გაანგარიშებულ ოსცილაციის კოეფიციენტს, ყველა რეგიონში მისი სიდიდე 1-ზე მეტია, რაც, ზოგადად, პოზიტიური მაჩვენებელია.

2010-2022 წლებში დასაქმებულთა ყველაზე მაღალი საშუალო თვიური ანაზღაურება იყო ქ. თბილისისა და მცხეთა-მთიანეთში (შესაბამისად, 1149 და 831 ლარი), ხოლო ყველაზე დაბალი - რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონსა და გურიაში (შესაბამისად, 471 და 512 ლარი)(6). ყურადღებას იპყრობს ის ფაქტი, რომ ქ. თბილისში შრომის საშუალო თვიური ანაზღაურების სიდიდე 2,4-ჯერ აღემატება რაჭა-ლეჩხუმისა და ქვემო სვანეთის რეგიონის ანალოგიურ მაჩვენებელს. ეს კი პირდაპირ მიუთითებს საქართველოს ადმინისტრაციულ რეგიონებს შორის შრომის ანაზღაურების ძლიერ დისპროპორციაზე.

როგორც აღმოჩნდა, ადმინისტრაციული რეგიონების უმეტესობაში დასაქმებულთა საშუალო თვიური ანაზღაურების მიხედვით გაანგარიშებული ოსცილაციის კოეფიციენტის სიდიდე მეტია ერთზე, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ ვარიაციის დიაპაზონი აჭარბებს საშუალო არითმეტიკულ სიდიდეს. შინაარსობრივად ეს ნიშნავს, რომ საანალიზო პერიოდში მაჩვენებლის საბაზისო ზრდის ტემპი ძალიან მაღალია (300 % და მეტი), თუმცა, შესაძლებელია ჯაჭვური ზრდის ტემპი არ იყოს მა-

ლალი. ჩვენ შემთხვევაში მხოლოდ სამ რეგიონში (ქ. თბილისი, სამეგრელო-ზემო სვანეთი და ქვემო ქართლი) მივიღეთ ერთზე ნაკლები სიდიდის ოსცილაციის კოეფიციენტი.

საქართველოს რეგიონებში პროდუქციის გამოშვებისა და შრომის ანაზღაურების ზრდის ტემპების შედარებითი ანალიზის მიზნით, გავიანგარიშეთ შესაბამისი მაჩვენებლები, რომელთა ანალიზიდან ირკვევა, რომ 2022 წელს 2010 წელთან შედარებით, პროდუქციის გამოშვების ზრდის ტემპი, როგორც მთლიანად საქართველოში, ისე მის ყველა ადმინისტრაციულ რეგიონში, საკმარისად მაღალი იყო. ქვეყნის საერთო ზრდის ტემპზე უფრო მაღალი მაჩვენებლები აქვს აჭარას, მცხეთა-მთიანეთს, კახეთსა და იმერეთს. მათგან პირველ-მეორე პოზიციაზეა მცხეთა-მთიანეთი და აჭარა (შესაბამისად, 9,5-ჯერ და 8,2-ჯერ). პროდუქციის გამოშვების დაბალი ზრდის ტემპი დაფიქსირდა შემდეგ სამ რეგიონში: რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში (3,6-ჯერ), სამეგრელო-ზემო სვანეთში (3,8-ჯერ) და ქვემო ქართლში (3,9-ჯერ) (5).

საინტერესო ტენდენცია გამოვლინდა პროდუქციის გამოშვების მოცულობისა და დაქირავეთი დასაქმებულთა საშუალო თვიური შრომის ანაზღაურების წლიური ზრდის ტემპების ურთიერთშედარებისას, კერძოდ: 2010-2022 წლებში როგორც მთლიანად საქართველოში, ისე მის ყველა ადმინისტრაციულ რეგიონში, შრომის ანაზღაურების ზრდის ტემპი მნიშვნელოვნად ჩამორჩება პროდუქციის გამოშვების ანალოგიურ მაჩვენებელს.

კვლევის პროცესში გაანგარიშებული და გაანალიზებული არაერთი მაჩვენებლის მიხედვით, საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების ეკონომიკური განვითარების უთანაბრობის ზომა ჯერ კიდევ დიდია. რეგიონების ეკონომიკური უთანასწორობა მრავალი სხვადასხვა ფაქტორის გავლენის შედეგია. ეკონომიკური უთანასწორობა დიდ გავლენას ახდენს მოსახლეობის ცხოვრების დონეზე და ზრდის სიღარიბის მაჩვენებლებს (Simon Gelaschwili & Matthias Theodor Vogt, 2016). ეკონომიკის არათანაბარი განვითარება ართულებს ასევე მრავალი სხვა პრობლემის, როგორიცაა სოციალური, დემოგრაფიული, ეკოლოგიური პრობლემების გადაჭრას.

დასკვნები და რეკომენდაციები

ჩვენს მიერ ჩატარებული კვლევით დადგინდა, რომ დასაქმების სტატისტიკური მაჩვენებლები ძლიერ განსხვავებულია დროის, რეგიონების, გამოშვებული პროდუქციის მოცულობის, შრომის ანაზღაურებისა და სხვა ნიშნების მიხედვით.

- საქართველოს ადმინისტრაციულ რეგიონებში გამოშვებული პროდუქციის მთლიანი მოცულობიდან ნახევარზე მეტი მოდის თბილისზე. მომდევნო პოზიციებზე არიან აჭარა და ქვემო ქართლი. აღსანიშნავია, რომ თბილისში უფრო მეტი პროდუქცია იწარმოება, ვიდრე დანარჩენ 10 რეგიონში ერთად აღებული.
- 2022 წელს შრომის მწარმოებლურობის ყველაზე მაღალი დონე იყო მცხეთა-მთიანეთისა და ქვემო ქართლის რეგიონებში, ხოლო ყველაზე დაბალი დონე დაფიქსირდა რაჭა-ლეჩხუმსა და ქვემო სვანეთში.
- დასაქმებულთა საშუალოთვიური ნომინალური ხელფასის ზრდა ძლიერ არათანაბარი იყო ცალკეული რეგიონების მიხედვით, კერძოდ: 2022 წელს 2010 წელთან შედარებით, ხელფასის ყველაზე უფრო მაღალი ზრდის ტემპით გამოირჩეოდა 4 რეგიონი: გურია, მცხეთა-მთიანეთი, აჭარა და სამცხე-ჯავახეთი. თითოეულ მათგანში ხელფასი 3-ჯერ და მეტად გაიზარდა. პირიქით, ყველაზე უფრო დაბალი ზრდის ტემპი გამოვლინდა თბილისში, იმერეთში, ქვემო ქართლში და სამეგრელო-ზემო სვანეთში.

- საანალიზო პერიოდში როგორც მთლიანად საქართველოში, ისე მის ყველა ადმინისტრაციულ რეგიონში, პროდუქციის გამოშვების ზრდის მაღალი ტემპი დაფიქსირდა. ასევე, გაიზარდა შრომის ანაზღაურების მაჩვენებლის მიხედვით გაანგარიშებული ზრდის ტემპიც, თუმცა, პროდუქციის გამოშვების მოცულობა უფრო მეტად გაიზარდა, ვიდრე შრომის საშუალოთვიური ანაზღაურების სიდიდე.
- შრომის მწარმოებლურობის დონისა და დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალო თვიური შრომის ანაზღაურების მაჩვენებელთა მიხედვით გაანგარიშებული ოსცილაციის კოეფიციენტი ყველა რეგიონში 1-ზე მეტია, რაც, ზოგადად, პოზიტიური მაჩვენებელია.
- მაშასადამე, კვლევის შედეგად დადგინდა, რომ საქართველოს ადმინისტრაციული რეგიონების ეკონომიკური განვითარების უთანაბრობის ხარისხი ჯერ კიდევ მაღალია, რაც, თავის მხრივ, უარყოფით გავლენას ახდენს სოციალურ თანასწორობაზე. მისი ზომის შესამცირებლად აუცილებელია დიფერენცირებული ეკონომიკური და სოციალური პოლიტიკის გატარება ცალკეული რეგიონების თავისებურებების გათვალისწინებით.

გამოყენებული ლიტერატურა

1. გელაშვილი, ს., დანელია მ. (2023). პროფესიული განათლებისა და კურსდამთავრებულთა დასაქმების სტატისტიკური ტენდენციები თანამედროვე საქართველოში. მე-5 ეროვნული სამეცნიერო კონფერენციის შრომების კრებული „საქართველოს ეკონომიკის პოზიციონირება კონფერენტაციული გლობალიზაციის პირობებში“, თბილისი.
2. გელაშვილი, ს., აბესაძე, ნ., მინდორაშვილი, მ. (2022). მრეწველობაში დასაქმების თანამედროვე ტენდენციები. ბათუმის შოთა რუსთაველის სახელმწიფო უნივერსიტეტის საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია „ეკონომიკისა და ბიზნესის გლობალური გამოწვევები და მდგრადი განვითარება“. ბათუმი.
3. გელაშვილი, ს., ოქრუაშვილი, მ. (2022). გენდერული უთანასწორობა შრომის ანაზღაურებაში და მისი გავლენა საქართველოს ეკონომიკაზე. ჟურნალი „ეკონომიკა და ბიზნესი“, ტომი XIV, № 4, გვ. 86-100.
4. დაქირავებით დასაქმებულთა საშუალოთვიური ნომინალური ხელფასი რეგიონების მიხედვით: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/39/khelfasebi>
5. რეგიონული სტატისტიკა: <https://www.geostat.ge/ka/modules/categories/93/regionuli-statistika>
6. ძირითადი მაჩვენებლების შედარება საქართველოს რეგიონების მიხედვით: <http://regions.geostat.ge/regions/list.php>
7. Gelashvili S. (2023). MODERN STATISTICAL TRENDS OF EMPLOYMENT AND OUTPUT OF PRODUCTS IN THE REGIONS OF GEORGIA. Journal Innovative Economics and Management, Volume 10, Issue 2, August 2023, pp. 36-46. <https://iem.ge/ojs/index.php/journal/article/view/133>
8. Gelashvili S. (2020). On the formation of a system of coronastatistics indicators. Journal. "Globalization and Business", # 10, Tbilisi, pp. 63-69.
9. Mindorashvili M., Abesadze N., Gelashvili S. (2021). Program-methodological issues of the statistical study of the impact of COVID-19 on the standard of living of the population. Proceedings of the Paata Gugushvili Institute of Economics International Scientific Conference "Economic, Social, Ecological and Technological Challenges of the XXI Century".
10. Simon Gelaschwili, Matthias Theodor Vogt (2016). Aspects of poverty in modern Georgia. GÖRLITZ-ZGORZELEC JG. XIX, BEITRAG 1.

Comparative Analysis of Statistical Indicators of Product Output, Labor Remuneration and Labor Productivity in the Regions of Georgia

Simon Gelashvili

*Doctor of Economic Sciences, Professor
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University*

SUMMARY

The article discusses the following economic indicators according to the administrative regions of Georgia: production output, labor remuneration, and labor productivity. The long-term trends of their change, 2010-2022, are identified and their statistical analysis is carried out. In addition, based on official statistical data, relevant indicators are calculated, and their mutual comparison and quantitative and qualitative assessments are given.

Various simple and complex statistical methods are used in the research process: grouping, relative and average values, time series, variation analysis, etc.

As a result of the conducted analysis, it was determined that the obtained indicators are very different depending on the regions, the volume of the released products, the amount of the average monthly salary of the employees and the level of labor productivity. Also, a mutual comparison of the mentioned indicators was carried out, as a result of which different trends and certain disproportions were revealed according to the administrative regions of Georgia.

Key words: *administrative region, output of products, labor remuneration, labor productivity, range of variation.*